

การศึกษาคำว่า 'เอา' ในภาษาไทย

นายจิรัชย์ หิรัญรัต

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาศาสตร์ ภาควิชาภาษาศาสตร์

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2550

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A SEMANTIC STUDY OF /ʔau/ 'TAKE' IN THAI

Mr. Jirat Hiranras

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Linguistics

Department of Linguistics

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2007

Copyright of Chulalongkorn University

500001

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาความหมายของคำว่า 'เอา' ในภาษาไทย

โดย

นายจิรัชย์ หิรัญรัต

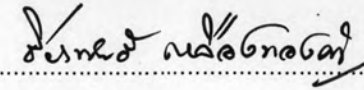
สาขาวิชา

ภาษาศาสตร์

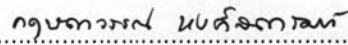
อาจารย์ที่ปรึกษา

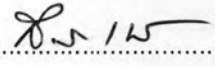
รองศาสตราจารย์ ดร. กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. กฤษดาวรรณ หงส์ดารมภ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. สุรีย์ ชุณหเรืองเดช)

จิรัชย์ หิรัญรัตน์: การศึกษาความหมายของคำว่า 'เอา' ในภาษาไทย (A SEMANTIC STUDY OF /ʔau/ 'TAKE' IN THAI) อ.ที่ปรึกษา: รศ.ดร. กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา, 152 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจำแนกความหมายของคำว่า "เอา" ในภาษาไทย วิเคราะห์คุณลักษณะทางความหมายและทางโครงสร้าง ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความหมายต่างๆ และอธิบายกระบวนการทางปริชานที่ใช้สำหรับขยายความหมายออกไปสู่ความหมายต่างๆ เหล่านั้น การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดอรรถศาสตร์ปริชาน ผู้วิจัยใช้แนวความคิดในเรื่องของ คำหลายความหมายอย่างมีหลักการมาใช้เป็นเกณฑ์ในการจำแนกความหมายต่างๆ ออกจากกัน และใช้ในแนวคิดในเรื่องของ คำหลายความหมายสี่ประเภทมาใช้ในการวิเคราะห์กระบวนการขยายความหมายต่างๆ เหล่านั้น

ผลการวิจัยพบว่า คำว่า "เอา" ในภาษาไทยนั้น สามารถแบ่งความหมายออกมาได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ ความหมายประจำคำ ความหมายทางไวยากรณ์ และความหมายทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ และมีความหมายรวมทั้งหมด 9 ความหมาย ได้แก่ 1) การย้ายวัตถุเป้าหมายมาไว้กับตัว 2) การต้องการ 3) การมีเพศสัมพันธ์ 4) การกำหนดให้สิ่งหนึ่งทำหน้าที่แทนสิ่งหนึ่ง 5) การรีด 6) การตั้งใจเลือก 7) การตกเป็นผู้รับผลของการกระทำ 8) การตัดบท และ 9) การเกริ่นนำเข้าสู่เนื้อหา โดยความหมายที่ 1) ถึง 4) เป็นความหมายประจำคำ ความหมายที่ 5) เป็นความหมายทางไวยากรณ์ และความหมายที่ 6) ถึง 9) เป็นความหมายทางวัจนปฏิบัติศาสตร์

ความหมายต่างๆ ของคำว่า "เอา" มีความสัมพันธ์กันในแบบของการแผ่รังสีในแบบเครือข่าย มีความหมายที่ 1) เป็นความหมายพื้นฐานและเป็นความหมายศูนย์กลาง โดยความหมายทุกๆ ความหมายจะขยายออกมาจากความหมายพื้นฐาน มีเพียงเฉพาะความหมายที่ 6) เท่านั้นที่ขยายออกมาจากความหมายที่ 2) กระบวนการทางปริชานที่ใช้ในการขยายความหมายออกมาจากความหมายพื้นฐานนั้นมีอยู่ 2 กระบวนการ ได้แก่ กระบวนการนามนัยและกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ โดยกระบวนการนามนัยที่ใช้แบ่งออกได้เป็น 3 แบบ ได้แก่ 1) การนามนัยแบบเน้นผลลัพธ์ 2) การนามนัยโดยใช้บริบท และ 3) การนามนัยแบบเน้นส่วนประกอบย่อย ส่วนการกลายเป็นคำไวยากรณ์นั้นจะทำให้คำว่า "เอา" เปลี่ยนสถานะจากคำกริยาหายไปเป็นคำอนุภาคและดัชนีปริจเฉท

ภาควิชา.....ภาษาศาสตร์..... ลายมือชื่อนิสิต..... จิรัชย์ หิรัญรัตน์.....
 สาขาวิชา.....ภาษาศาสตร์..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... กิ่งกาญจน์.....
 ปีการศึกษา..... 2550..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4780115422: MAJOR LINGUISTIC

KEY WORD: SEMANTIC NETWORK/ POLYSEMY/ METONYMY

JIRAT HIRANRAS: A SEMANTIC STUDY OF /ʔau/ 'TAKE' IN THAI. THESIS

ADVISOR: ASSOC. PROF. KINGKARN THEPKANJANA, Ph. D., 152 pp.

The purposes of this study are 1) to subcategorize the meanings of /ʔau/ 'take' 2) to analyze the characteristics both semantically and syntactically 3) to study the relationship between those meanings and 4) to explain the cognitive processes for meaning extension in this word. This study is based on the cognitive semantic approach. The researcher used the theory of Principled Polysemy as criteria for meaning sub-categorization and used the theory of Four Categories of Polysemy in order to analyzing the process of meaning extensions.

The results are that /ʔau/ 'take' can be divided into 3 types of meanings; 1) lexical meaning 2) grammatical meaning and 3) pragmatic meaning. All of them are further divided into 9 meanings; 1) to possess the target object 2) to want 3) to have a sex relation 4) to consider something to be another thing 5) causative 6) to choose intentionally 7) to be a victim of action 8) to intro into a conversation and 9) to cut off a conversation.

The meanings of /ʔau/ 'take' are related to one another radially to form a network. Meaning 1) is considered to be a central meaning occurring to be a center of the network. Every meaning is extended from central meaning except only meaning 6) that is extended from meaning 2). The meaning extension consists of 2 types of cognitive processes which are metonymy and grammaticalization. Metonymy used in this particular network can be divided into 3 sub-types: effect metonymy, contextual metonymy and constituent metonymy. Grammaticalization causes /ʔau/ 'take' to change its status from verb into particle and discourse marker.

Department.....Linguistics... Student's signature..... จิรัญย์ หิรันรัตน์.....
Field of study.....Linguistics... Advisor's signature..... Kingkarn Thepkajana.....
Academic year..... 2007..... Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้คอยให้คำปรึกษาและความช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาตลอด รวมถึงการตรวจทานแก้ไขจนวิทยานิพนธ์สำเร็จเป็นรูปเล่มได้อย่างสมบูรณ์ ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์ ประธานกรรมการและอาจารย์ ดร. สุรีย์ ชุณหะวัณ รองอธิการบดี ประจำภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำเพิ่มเติมตลอดจนข้อมูลต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นอย่างดี เช่นเดียวกับการคอยให้ความช่วยเหลือในการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. สรัญญา เสวตมาลย์ อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้ซึ่งเป็นผู้เปิดประตูนำผู้วิจัยเข้ามาสัมผัสโลกของการศึกษาภาษาศาสตร์ และยังเป็นผู้ที่ให้การสนับสนุนและความเป็นห่วงผู้วิจัยเสมอมา และขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ซาโตชิ อุเอฮาระ จากมหาวิทยาลัย โตโฮกุ ประเทศญี่ปุ่น ที่ช่วยกรุณาให้คำปรึกษาที่เป็นประโยชน์อย่างมาก ขอขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และคณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ในด้านภาษาศาสตร์ อันเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขึ้นมาได้

ขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่น เพื่อนร่วมงาน รุ่นพี่ รุ่นน้องในภาควิชาภาษาศาสตร์ และคุณคเชนทร์ ตัญศิริ ที่คอยให้คำแนะนำและคำปรึกษาต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาโดยตลอด

ขอขอบคุณคุณ กมลพร กัญชนะ ที่คอยเป็นกำลังใจให้เสมอมา อีกทั้งยังคอยให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดจนงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณพี่ชาย น้องชาย ผู้ที่คอยให้กำลังใจอยู่ตลอดเวลา และขอกราบขอบพระคุณบิดาและมารดา ผู้มอบความรัก กำลังใจ และการสนับสนุนในด้านต่างๆ แก่ผู้วิจัยตลอดมา ผู้วิจัยสำเร็จได้ด้วยพระคุณอันล้นพ้นของบิดาและมารดาตลอดจนแรงสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว หิริญรัตน์ ทุกคน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญรูปภาพ.....	ญ
คำอธิบายสัญลักษณ์.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย.....	4
1.3 สมมุติฐานของงานวิจัย.....	5
1.4 ขอบเขตของงานวิจัย.....	5
1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2 ทบทวนวรรณกรรม.....	8
2.1 มโนทัศน์พื้นฐานและทฤษฎีหรือแนวคิดที่เกี่ยวข้อง.....	8
2.1.1 มโนทัศน์พื้นฐาน.....	8
2.1.1.1 อรรถศาสตร์ปริชาน.....	8
2.1.1.2 คำหลายความหมาย.....	9
2.1.1.3 อุปลักษณะและนามนัย.....	11
2.1.1.4 ดัชนีปริจเฉทที่เป็นผลมาจากกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์.....	12
2.1.2 ทฤษฎีหรือแนวคิดที่เกี่ยวข้อง.....	16
2.1.2.1 ทฤษฎีต้นแบบ.....	16
2.1.2.2 ทฤษฎีคำหลายความหมายอย่างมีหลักการ.....	18
2.1.2.3 ทฤษฎีคำหลายความหมายสี่ประเภท.....	21
2.2 การศึกษาเกี่ยวกับคำว่า <i>เฮา</i> ในอดีต.....	22
2.2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำว่า <i>เฮา</i> ในภาษาไทย.....	22

บทที่

2.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำที่มีความหมายคล้ายกับคำว่า <i>เฮา</i> ในภาษาอื่นๆ.....	27
3 ความหมายประจำคำของคำว่า <i>เฮา</i>	30
3.1 ความหมาย “การย้ายวัตถุเป้าหมายมาไว้กับตัว”.....	33
3.1.1 ความหมายพื้นฐานของคำว่า <i>เฮา</i>	34
3.1.2 ความเป็นต้นแบบของคำว่า <i>เฮา</i> และวัตถุเป้าหมาย.....	43
3.1.3 มโนทัศน์ของการ “ครอบครอง” ในคำว่า <i>เฮา</i>	46
3.1.4 สถานะของคำว่า <i>เฮา</i> ในหน่วยสร้างกริยาเรียง.....	50
3.1.5 สรุป.....	61
3.2 ความหมาย “การต้องการ”.....	62
3.3 ความหมาย “การมีเพศสัมพันธ์”.....	71
3.4 ความหมาย “การกำหนดให้สิ่งหนึ่งทำหน้าที่แทนสิ่งหนึ่ง”.....	73
3.5 สรุป.....	76
4 ความหมายทางไวยากรณ์และความหมายทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ของคำว่า <i>เฮา</i>	77
4.1 ความหมายทางไวยากรณ์.....	77
4.1.1 ความหมายการแสดง “การีต”.....	78
4.2 ความหมายทางวัจนปฏิบัติศาสตร์.....	83
4.2.1 คำว่า <i>เฮา</i> ในฐานะของคำอนุภาค.....	85
4.2.1.1 คำว่า <i>เฮา</i> ที่ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงการกระทำ.....	87
4.2.1.2 คำว่า <i>เฮา</i> ที่ปรากฏตามหลังคำกริยาแสดงกระบวนการ.....	90
4.2.2 คำว่า <i>เฮา</i> ในฐานะดัชนีปริจเจต.....	93
4.3 สรุป.....	97
5 กระบวนการขยายความหมายของคำว่า <i>เฮา</i>	99
5.1 ทฤษฎีคำหลายความหมายสี่ประเภท.....	99
5.1.1 กระบวนการอุปลักษณะที่เกิดขึ้นที่ความหมายแก่น.....	101
5.1.2 กระบวนการนามนัยแบบเน้นผลลัพธ์.....	104
5.1.3 กระบวนการนามนัยโดยอาศัยบริบท.....	109
5.1.4 กระบวนการนามนัยแบบเน้นส่วนประกอบย่อย.....	112
5.2 กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่ก่อให้เกิดความหมายทางวัจนปฏิบัติศาสตร์.....	115
5.3 สรุป.....	121

บทที่

6	เครือข่ายความหมายของคำว่า เหา.....	123
6.1	เครือข่ายความหมายของ แลงแอกเคอร์.....	123
6.2	เครือข่ายความหมายของ ไทเลอร์และเอแวนส์.....	125
6.3	เครือข่ายความหมายของคำว่า เหา.....	127
6.4	สรุป.....	128
7	สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	129
7.1	สรุปผลการวิจัย.....	129
7.2	ข้อเสนอแนะ.....	132
	รายการอ้างอิง.....	133
	ภาคผนวก.....	136
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	152

สารบัญรูปภาพ

รูปภาพ	หน้า
1 กระบวนการขยายความหมายจากความหมายพื้นฐานสู่ความหมายของ การแสดง “การรีด” และการ “กำหนด” ด้วยกระบวนการนามนัยแบบเน้นผลลัพธ์.....	109
2 กระบวนการขยายความหมายจากความหมายพื้นฐานสู่ความหมายของ การ “มีเพศสัมพันธ์” ด้วยกระบวนการนามนัยโดยอาศัยบริบท.....	112
3 ภาพจำลองการแทนความหมายของเหตุการณ์การ “ต้องการ” และกระบวนการขยาย ความหมายจากความหมายพื้นฐานสู่ความหมายของการ “ต้องการ” ด้วย กระบวนการนามนัยแบบเน้นส่วนประกอบย่อย.....	114
4 การกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่เป็นผลมาจากกระบวนการนามนัยแบบเน้น ส่วนประกอบย่อยจากความหมาย “ต้องการ” สู่ความหมายของการ “ตั้งใจเลือก” และจากความหมายพื้นฐานสู่ความหมายของการ “ตกเป็นผู้รับผลของการกระทำ”.....	119
5 การกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่เป็นผลมาจากกระบวนการอุปลักษณะจาก ความหมายพื้นฐานสู่หน้าที่ในทางปริจเจตแสดงการ “ตัดบท” และ หน้าที่แสดงการ “เกริ่นนำเข้าสู่เนื้อหา”.....	121
6 เครื่องขยายความหมายของคำกริยา <i>run</i> ของ แลงค์แอกเคอร์.....	124
7 เครื่องขยายความหมายของคำว่า <i>over</i> ของ ไทเลอร์และเอแวนส์.....	126
8 เครื่องขยายความหมายของคำว่า <i>เขา</i> ในภาษาไทย.....	127

คำอธิบายสัญลักษณ์

ตัวเอียง	แสดงรูปภาพ เช่น คำ วลี ต่างๆ ที่ปรากฏในส่วนเนื้อความ เช่น <u>เอา</u>
ตัวขีดเส้นใต้	แสดงรูปภาพที่กำลังกล่าวถึงและเน้นให้มีความสำคัญ เช่น <u>เอา</u>
ตัวหนา	แสดงผังภูมิโครงสร้างประโยค เช่น นามวลี + เอา + นามวลี
*(รูปภาพ)	แสดงว่ารูปภาพผิดไวยากรณ์หรือมีความหมายเป็นที่ไม่ยอมรับ
?(รูปภาพ)	แสดงว่ารูปภาพมีลักษณะฟังดูแปร่งหู